

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
МИКОЛАЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ В.О.СУХОМЛИНСЬКОГО**

Кафедра теорії та методики фізичної культури

ЗАТВЕРДЖУЮ

Проректор із науково-педагогічної

роботи _____ Н. І. Василькова

28 серпня 2017 р.

Робоча програма навчальної дисципліни

ПЕДАГОГІКА

СТУПІНЬ БАКАЛАВРА

Галузь знань 01 Освіта

Код та найменування спеціальності 017 Фізична культура і спорт

Освітня програма Фізична культура і спорт: Тренер з видів спорту

Факультет фізичної культури та спорту

2017 / 2018 навчальний рік

Робоча програма навчальної дисципліни «Педагогіка» для студентів ступеня «бакалавр» галузі знань 01 Освіта спеціальності 017 Фізична культура і спорт, освітня програма Фізична культура і спорт: Тренер з видів спорту.
„___” _____, 200__.- __ с.

Розробники:

Грицай Юрій Олександрович, професор кафедри теорії та методики фізичної культури, доктор філософії в галузі освіти, професор.

Литвиненко Ольга Михайлівна, доцент кафедри теорії та методики фізичної культури, доктор філософії в галузі освіти, доцент.

Робоча програма затверджена на засіданні кафедри теорії та методики фізичної культури

Протокол від «22» червня 2017 року № 13

Завідувач кафедри теорії та методики

фізичної культури _____ (Литвиненко О. М.)

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, напрям підготовки, освітньо-кваліфікаційний рівень	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	
Кількість кредитів – 5	Галузь знань 01 Освіта	<u>Нормативна</u>	
	спеціальність 017 Фізична культура та спорт Фізична культура і спорт: Тренер з видів спорту		
Індивідуальне науково-дослідне завдання – складання характеристики на учня		<i>Рік підготовки:</i>	
		2	
		<i>Семестр</i>	
Загальна кількість годин - 150		III	
		<i>Лекції</i>	
		16 год	
		<i>Практичні, семінарські</i>	
		34 год.	
		<i>індивідуальні</i>	
		-	-
		<i>Самостійна робота</i>	
		100 год.	
		Вид контролю:	
		<i>Іспит</i>	
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 3 самостійної роботи студента -5,5	Ступінь бакалавра		

Примітка.

Співвідношення кількості годин аудиторних занять до самостійної та індивідуальної роботи становить: для денної форми навчання – 150 год.: 50 год. – аудиторні заняття, 100 год. – самостійна робота (33,6% / 67,4%).

для заочної форми навчання – 150 год.: 14 год. – аудиторні заняття, 136 год. – самостійна робота (10%/90%).

1. Мета та завдання навчальної дисципліни

Метою дисципліни «Педагогіка» є: ознайомлення студентів з системою педагогічних знань, підготовка майбутніх вчителів фізичної культури до роботи у освітніх закладах.

Основними завданнями вивчення дисципліни «Педагогіка» є:

1. Оволодіння теоретичними основами педагогічної науки як необхідної складової професійної підготовки.

2. Розвиток педагогічного мислення, здатності до аналітичного розуміння педагогічної діяльності, навчання творчим підходам до визначення педагогічних дій у нестандартних педагогічних ситуаціях, вміння приймати оптимальні рішення відповідно до педагогічних закономірностей, принципів виховання та навчання.

3. Формування потреби професійного розвитку. Орієнтація студентів на нове педагогічне мислення, основою якого є гуманістична педагогіка.

Згідно з вимогами освітньо-професійної програми студенти повинні мати:

загальні компетенції (ЗК):

ЗК1. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

ЗК2. Здатність планувати та управляти часом.

ЗК5. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.

ЗК7. Здатність працювати в команді.

ЗК8. Навички міжособистісної взаємодії.

ЗК11. Здатність діяти на основі етичних міркувань (мотивів).

ЗК12. Здатність діяти соціально відповідально та свідомо.

професійні компетенції (ПК):

ПК 6. Здатність використовувати різні методи та прийоми навчання, виховання та соціалізації особистості.

ПК 7. Здатність визначати закономірності, розвиток і форми психічних проявів людини, а також формувати мотиваційно-ціннісні орієнтації особистості.

У результаті вивчення дисципліни студент повинен:

знати:

- загальні засади педагогіки;
- поняття методів науково-педагогічного дослідження;
- фактори, що впливають на формування та розвиток особистості;
- вікові особливості школярів; сутність процесу навчання, його рушійні сили та закономірності, принципи і методи;
- зміст освіти;
- форми організації навчання;
- поняття уроку, етапів його проведення, підготовки вчителя до уроку;
- систему оцінювання;
- сутність, функції та види контролю знань учнів;
- сутність процесу виховання, його закономірності, принципи та методи;
- основи національного виховання;
- напрями всебічного розвитку особистості;
- сутність понять “особистість” і “колектив”, види колективів та етапи їх розвитку;
- усвідомлювати взаємовплив народної та наукової педагогіки, джерела історії педагогіки;
- історію становлення та освіти на різних історичних етапах в Україні та в Східній і Західній педагогічній думці;
- історію виховання і педагогіки рідного народу;
- педагогічну діяльність і погляди видатних просвітителів, освітніх діячів, учених;
- історико-педагогічні факти, відомості, що стосуються рідного краю, різних регіонів України.

вміти:

- складати програму психолого-педагогічного дослідження учня;
- визначати триєдину мету уроку; з
- знаходити індивідуальний підхід до особистості школяра на основі розуміння його вікових та індивідуальних особливостей;
- визначати рівень розвитку учнівського колективу та складати програму заходів по його розвитку;
- аналізувати одержані результати і визначити наступну педагогічну діяльність по формуванню особистості учня;
- працювати з першоджерелами, аналізувати педагогічну літературу, оперувати поняттями педагогіки, розкривати гуманістичні та демократичні засади розвитку національної школи і педагогіки у різні епохи розвитку української держави;
- співвідносити історичний досвід виховання з потребами сучасної освіти;
- виділяти найоптимальніші ідеї виховання зі спадщини минулого та творчо застосовувати їх у шкільній практиці сучасних шкіл.

2. Інформаційний обсяг (зміст) дисципліни

На вивчення навчальної дисципліни відводиться 150 годин / 5 кредитів ЄКТС.

3. Програма навчальної дисципліни**Кредит I. Загальні засади педагогіки.**

Тема 1. Предмет педагогіки, завдання навчального курсу.

Тема 2. Методи науково-педагогічного дослідження.

Тема 3. Розвиток, формування та виховання особистості.

Кредит II. Дидактика - теорія освіти і навчання

Тема 4. Поняття про дидактику, основні її категорії, проблеми.

Тема 5 . Зміст освіти в сучасній школі, тенденції його вдосконалення.

Тема 6. Процес навчання. Співвідношення закономірностей, принципів і правил дидактики.

Тема 7. Методи навчання, їх характеристика.

Тема 8. Організаційні форми навчання. Урок як основна форма навчання. Нетрадиційні форми організації навчання.

Кредит III. Теоретичні основи педагогічного процесу виховання особистості

Тема 9. Сутність виховання як педагогічного процесу.

Тема 10 . Закономірності та принципи виховання.

Тема 11. Загальні методи виховання.

Тема 12. Особистість і колектив. Виховання особистості в системі учнівського самоврядування.

Тема 13. Основи сімейного виховання. Взаємодія школи і сім'ї.

Кредит IV. Історія зарубіжної класичної школи і педагогіки

Тема 14. Виникнення виховання. Виховання в первісному суспільстві.

Тема 15. Виховання і школа в Давній Греції та Давньому Римі.

Тема 16. Педагогічна система Я. А. Коменського - засновника педагогічної науки та реформатора школи.

Тема 17. Розвиток педагогічної думки у Західній Європі у XVII-XVIII ст.

Тема 18. Виховання, освіта та педагогічна думка у Західній Європі у XIX ст. (Й. Г. Песталоцці, Ф.-А. В. Дістервег, Й. Ф. Герbart).

Кредит V. Розвиток освіти й педагогічної думки в Україні

Тема 19. Становлення виховання та освіти в Україні з найдавніших часів до XV ст.

Тема 20. Розвиток освіти і педагогічної думки в епоху українського Відродження (XVI - XVIII ст.)

Тема 21. Розвиток педагогічної думки в Україні у другій половині XIX на початку XX ст. Видатний вітчизняний педагог К. Д. Ушинський

Тема 22. Школа і педагогічна думка в 20-30-х роках XX-го ст. Педагогічна теорія та практика А. С. Макаренка.

Тема 23. Стан розвитку школи, освіти і педагогічної думки в Україні у другій половині XX – на початку XXI ст. Видатний український педагог В. О. Сухомлинський

4. Структура навчальної дисципліни

Назви кредитів і тем	Денна форма					
	Усього	у тому числі:				
		лекції	практ.	лаборат	інд	сам.роб
1	2	3	4	5	6	7
Кредит І. Загальні засади педагогіки.						
Тема 1. Предмет педагогіки, завдання навчального курсу.	10	2	2	-	-	6
Тема 2. Методи науково – педагогічного дослідження	10	-	2	-	-	8
Тема 3. Розвиток, формування та виховання особистості	10	-	2	-	-	8
за 1 кредит	30	2	6	-	-	22
Кредит 2. Дидактика - теорія освіти і навчання						
Тема 4. Поняття про дидактику, основні її категорії, проблеми.	6	1	2	-	-	3
Тема 5. Зміст освіти в сучасній школі, тенденції його вдосконалення.	6	1	2	-	-	3
Тема 6. Процес навчання. Співвідношення закономірностей, принципів і правил дидактики.	6	-	2	-	-	4
Тема 7. Методи навчання, їх характеристика.	6	2	2	-	-	2
Тема 8. Організаційні форми навчання. Урок як основна форма навчання. Нетрадиційні форми організації навчання.	6	2	2	-	-	2
за 2 кредит	30	6	10	-	-	14
Кредит 3. Теоретичні основи педагогічного процесу виховання особистості						
Тема 9. Сутність виховання як педагогічного процесу.	6	-	2	-	-	4
Тема 10. Закономірності та принципи виховання.	6	1	-	-	-	5
Тема 11. Загальні методи виховання.	6	1	2	-	-	3
Тема 12. Особистість і колектив. Виховання особистості в системі учнівського самоврядування.	6	-	2	-	-	4
Тема 13. Основи сімейного виховання. Взаємодія школи і сім'ї.	6	-	2	-	-	4
за 3 кредит	30	2	8	-	-	20
Кредит 4. Історія зарубіжної класичної школи і педагогіки.						
Тема 14. Виникнення виховання. Виховання в первісному суспільстві.	6	-	-	-	-	6
Тема 15. Виховання і школа в Давній Греції та Давньому Римі.	6	-	-	-	-	6
Тема 16. Педагогічна система Я. А. Коменського - засновника педагогічної науки та реформатора школи.	6	2	2			2
Тема 17. Розвиток педагогічної думки у Західній Європі у XVII-XVIII ст.	6	-	-	-	-	6
Тема 18. Виховання, освіта та педагогічна думка у Західній Європі у XIX ст. (Й.Г.Песталоцці, Ф.-А.В.Дістервег, Й.Ф.Герbart).	6	2	2	-	-	2
за 4 кредит	30	4	4	-	-	22
Кредит 5. Розвиток освіти й педагогічної думки в Україні						
Тема 19. Становлення виховання та освіти в Україні з найдавніших часів до XV ст.	6	-	-	-	-	6

Тема 20. Становлення і розвиток національної системи виховання та освіти в епоху Українського Відродження (XVI - XVIII ст.)	6	-	-	-	-	6
Тема 21. Розвиток пед. думки в Україні у др. пол. XIX на поч. XX ст. Видатний вітчизняний педагог К. Д. Ушинський	6	-	2	-	-	4
Тема 22. Школа і педагогічна думка в 20-30-х роках XX ст. Педагогічна теорія та практика А. С. Макаренка.	6	-	2	-	-	4
Тема 23. Стан розвитку школи, освіти і педагогічної думки в Україні у другій половині XX – на початку XXI ст. Видатний український педагог В.О.Сухомлинський	6	2	2	-	-	2
за 5 кредит	30	2	6	-	-	22
Разом:	150	16	34	0	0	100

5. Назви лекційних занять.

№ теми	Назва теми	Кіл-сть годин
		денна
1	Лекція № 1. Предмет та завдання педагогіки.	2
2	Лекція № 2. Поняття про дидактику, основні її категорії, проблеми. Зміст освіти в сучасній школі.	2
3	Лекція № 3. Методи навчання, їх характеристика.	2
4	Лекція № 4. Різні підходи до навчання, форми організації навчання. Урок як основна форма навчання.	2
5	Лекція № 5. Закономірності, принципи, методи виховання.	2
6	Лекція № 6. Педагогічна система Яна Амоса Коменського – засновника педагогічної науки та реформатора школи.	2
7	Лекція № 7. Виховання, освіта та педагогічна думка у Західній Європі у XIX ст. (Й.Г.Песталоцці, Ф.-А.В.Дістервег, Й.Ф.Герbart)	2
8	Лекція № 8. Стан розвитку школи, освіти і педагогічної думки в Україні у другій половині XX – на початку XXI ст.	2
Всього:		16

6. Теми практичних занять.

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
		денна
1	Тема 1. Предмет педагогіки, завдання навчального курсу. Практичне заняття № 1. Предмет педагогіки, завдання навчального курсу	2
2	Тема 2. Методи науково – педагогічного дослідження Практичне заняття № 2. Методи науково-педагогічних досліджень.	2
3	Тема 3. Розвиток, формування та виховання особистості Практичне заняття № 3. Розвиток, виховання і формування особистості	2
4	Тема 4. Поняття про дидактику, основні її категорії, проблеми. Практичне заняття № 4. Сутність процесу навчання	2
5	Тема 5. Зміст освіти в сучасній школі, тенденції його вдосконалення. Практичне заняття № 5. Зміст шкільної освіти.	2
6	Тема 6. Процес навчання. Співвідношення закономірностей, принципів і правил дидактики. Практичне заняття № 6. Процес навчання. співвідношення закономірностей, принципів і правил навчання	2
7	Тема 7. Методи навчання, їх характеристика. Практичне заняття № 7. Методи і засоби навчання, їх характеристика	2
8	Тема 8. Організаційні форми навчання. Урок як основна форма навчання. Нетрадиційні форми організації навчання.	2

	Практичне заняття № 8. Різні підходи до навчання. Форми організації навчання.	
9	Тема 9. Сутність виховання як педагогічного процесу. Практичне заняття № 9. Процес виховання, його сутність.	2
10	Тема 11. Загальні методи виховання Практичне заняття № 10. Методи, прийоми, засоби виховання.	2
11	Тема 12. Особистість і колектив. Виховання особистості в системі учнівського самоврядування. Практичне заняття № 11. Особистість і колектив.	2
12	Тема 13. Основи сімейного виховання. Взаємодія школи і сім'ї. Практичне заняття № 12. Основи сімейного виховання.	2
13	Тема 16. Педагогічна система Я. А. Коменського - засновника педагогічної науки та реформатора школи. Практичне заняття № 13. Педагогічна система Я. А. Коменського - засновника педагогічної науки та реформатора школи.	2
14	Тема 18. Виховання, освіта та педагогічна думка у Західній Європі у XIX ст. (Й.Г.Песталоцці, Ф.-А.В.Дістервег, Й.Ф.Герbart). Практичне заняття № 14. Виховання, освіта та педагогічна думка у Західній Європі у XIX ст. (Й.Г.Песталоцці, Ф.-А.В.Дістервег, Й.Ф.Герbart).	2
15	Тема 21. Розвиток педагогічної думки в Україні у другій половині XIX на початку XX ст. Видатний вітчизняний педагог К.Д.Ушинський Практичне заняття № 15. Видатний вітчизняний педагог К. Д. Ушинський	2
16	Тема 22. Школа і педагогічна думка в 20-30-х роках XX-го ст. Педагогічна теорія та практика А. С. Макаренка Практичне заняття № 16. Школа і педагогічна думка в 20-30-х роках XX-го ст. Педагогічна теорія та практика А.С.Макаренка.	2
17	Тема 23. Стан розвитку школи, освіти і педагогічної думки в Україні у другій половині XX – на початку XXI ст. Видатний український педагог В. О. Сухомлинський Практичне заняття № 17. Основні ідеї радянської педагогіки (40-80 рр. XX ст.). Видатний український педагог В.О. Сухомлинський	2
	В с ь о г о :	34

8. Самостійна робота

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
		денна
1	Тема 1. Предмет педагогіки, завдання навчального курсу.	6
2	Тема 2. Методи науково-педагогічного дослідження.	8
3	Тема 3. Розвиток, формування та виховання особистості.	8
4	Тема 4. Поняття про дидактику, основні її категорії, проблеми.	3
5	Тема 5 . Зміст освіти в сучасній школі, тенденції його вдосконалення.	3
6	Тема 6. Процес навчання. Співвідношення закономірностей, принципів і правил дидактики.	4
7	Тема 7. Методи навчання, їх характеристика.	2
8	Тема 8. Організаційні форми навчання. Урок як основна форма навчання. Нетрадиційні форми організації навчання.	2
9	Тема 9. Сутність виховання як педагогічного процесу.	4
10	Тема 10 . Закономірності та принципи виховання.	5

11	Тема 11. Загальні методи виховання.	3
12	Тема 12. Особистість і колектив. Виховання особистості в системі учнівського самоврядування.	4
13	Тема 13. Основи сімейного виховання. Взаємодія школи і сім'ї.	4
14	Тема 14. Виникнення виховання. Виховання в первісному суспільстві.	6
15	Тема 15. Виховання і школа в Давній Греції та Давньому Римі.	6
16	Тема 16. Педагогічна система Я. А. Коменського - засновника педагогічної науки та реформатора школи.	2
17	Тема 17. Розвиток педагогічної думки у Західній Європі у XVII-XVIII ст.	6
18	Тема 18. Виховання, освіта та педагогічна думка у Західній Європі у XIX ст. (Й. Г. Песталоцці, Ф.А. В. Дістервег, Й. Ф. Гербарт).	2
19	Тема 19. Становлення виховання та освіти в Україні з найдавніших часів до XV ст.	6
20	Тема 20. Розвиток освіти педагогічної думки в епоху українського Відродження (XVI - XVIII ст.)	6
21	Тема 21. Розвиток педагогічної думки в Україні у другій половині XIX на початку XX ст. Видатний вітчизняний педагог К. Д. Ушинський	4
22	Тема 22. Школа і педагогічна думка в 20-30-х роках XX-го ст. Педагогічна теорія та практика А. С. Макаренка	4
23	Тема 23. Стан розвитку школи, освіти і педагогічної думки в Україні у другій половині XX – на початку XXI ст. Видатний український педагог В. О. Сухомлинський	2
	Разом:	100

9. Індивідуальне навчально-дослідне завдання

Індивідуальне науково-дослідне завдання – складання характеристики на учня.

10. Методи навчання

I. Методи організації та здійснення навчально-пізнавальної діяльності

1) За джерелом інформації:

- Словесні: лекція (традиційна, проблемна, лекція-прес-конференція) із застосуванням комп'ютерних інформаційних технологій (PowerPoint – Презентація), семінари, пояснення, розповідь, бесіда.

- Наочні: спостереження, ілюстрація, демонстрація.

- Практичні: педагогічні ситуації.

2) За логікою передачі і сприймання навчальної інформації: індуктивні, дедуктивні, аналітичні, синтетичні.

3) За ступенем самостійності мислення: репродуктивні, пошукові, дослідницькі.

4) За ступенем керування навчальною діяльністю: під керівництвом викладача; самостійна робота студентів: з книгою; виконання індивідуальних навчальних проектів.

II. Методи стимулювання інтересу до навчання і мотивації навчально-пізнавальної діяльності:

1) Методи стимулювання інтересу до навчання: навчальні дискусії; створення ситуації пізнавальної новизни; створення ситуацій зацікавленості (метод цікавих аналогій тощо).

11. Методи контролю

Контрольні роботи, усне опитування, творчі роботи; перевірка конспектування першоджерел, виконання індивідуальних завдань та самостійних робіт, захист рефератів.

12. Розподіл балів, які отримують студенти

№ кредиту	Номер теми	Відповіді на практичних заняттях	Самостійна робота у зошитах	Реферативна доповідь або презентація	Тестування	Контрольна робота	ІНДЗ - написання характеристики на учня	іспит	ВСЬОГО
Кредит 1. Загальні засади педагогіки.	1	6	8	5	4				
	2	6	8		4				
	3	6	9		4				
	Σ	18	25	5	12				
Кредит 2. Дидактика - теорія освіти і навчання	4	6	3	5					
	5	6	3						
	6	6	3						
	7	6	3						
	8	6	3			10			
Σ	30	15	5		10				
Кредит 3. Теоретичні основи педагогічного процесу виховання особистості	9	6	3	5					
	10	-	4						
	11	6	3						
	12	6	3						
	13	6	3						
Σ	24	16	5		10	5			
Кредит 4. Історія зарубіжної класичної школи і педагогіки	14	-	5	5	4				
	15	-	5		4				
	16	6	4		4				
	17	-	5		4				
	18	6	4		4				
Σ	12	23	5	20					
Кредит 5. Розвиток освіти й педагогічної думки в Україні	19	-	5	5					
	20	-	5		5				
	21	6	4						
	22	6	4						
	23	6	4						
Σ	18	22	5	5	10				
Аудиторна робота - 102 бали			Самостійна робота - 198 балів					200	500
300									

Засоби діагностики успішності навчання

Діагностичний розділ визначає диференційований та об'єктивний облік результатів навчальної діяльності студентів і включає в себе ряд підрозділів (блоків):

- а) контроль засвоєння теоретичних знань (6 x 17 = 102 бали);
- б) контроль самостійної роботи у робочих зошитах студентів (5 x 15 = 75 балів);
- в) контроль виконання індивідуального завдання (5 балів);
- г) контрольні роботи студентів (3 x 10 = 30 балів);
- д) реферативні доповіді або презентації (5 x 5 = 25 балів);
- є) тестування (5 балів);
- ж) іспит (200 балів).

60% балів студенти накопичують на заняттях та під час поточного контролю, 40% балів студенти набирають на іспиті.

За семестр студент може отримати максимально **500 балів**.

Критерії оцінювання знань та вмінь студентів

Високий рівень. Студент вільно володіє навчальним матеріалом на підставі вивченої основної та додаткової літератури, аргументовано висловлює свої думки, проявляє творчий підхід до виконання індивідуальних та колективних завдань при самостійній роботі.

Достатній рівень. Студент володіє певним обсягом навчального матеріалу, здатний його аналізувати, але не має достатніх знань та вмінь для формулювання висновків, допускає несуттєві неточності.

Задовільний рівень. Студент володіє навчальним матеріалом на репродуктивному рівні або володіє частиною навчального матеріалу, уміє використовувати знання у стандартних ситуаціях.

Низький рівень. Студент володіє навчальним матеріалом поверхово й фрагментарно.

Незадовільний рівень. Студент не володіє навчальним матеріалом.

Співвідношення оцінок знань і вмінь студентів у національній та рейтинговій системах оцінювання наступне:

Шкала оцінювання: національна та ЄКТС

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену	для заліку
90 - 100	A	5 (відмінно)	5/відм./ зараховано
80 - 89	B	4 (добре)	4/добре/ зараховано
65 - 79	C		
55 - 64	D	3 (задовільно)	3/задов./ зараховано
50 - 54	E		
35 - 49	FX	2 (незадовільно)	не зараховано

13. Методичне забезпечення

1. Навчально-методичний комплекс.

14. Рекомендована література

Основна:

1. Автомонов П.П. Дидактика вищої школи : підручник / П.П. Автомонов. – К. : ВПЦ «Київський університет», 2008. – 368 с.
2. Бех І.Д. Виховання особистості: сходження до духовності / І.Д.Бех. – Київ : Либідь, 2006. – 272 с.
3. Барильнік А. І. Громадянське виховання в умовах українського державотворення : (з досвіду роботи політико-правового клубу "Феміда") / А.І.Барильнік // Виховна робота в школі : наук.-метод. журн. – 2012. – № 5. – С. 25–29 : табл. – Бібліогр. : с. 29.
4. Волкова Н. П. Педагогіка : навч. посіб. [для студ. вищ. навч. закл.] / Наталія Павлівна Волкова. – [2-ге вид., перероб., доп.]. – К. : Академвидав, 2007. – 616 с.
5. Галус О.М. Порівняльна педагогіка : навчальний посібник / О.М.Галус, Л.М.Шапошнікова – К. : Вища шк., 2006. – 215 с.

6. Гадецький М.В. Організація навчального процесу в сучасній школі: Навчально-методичний посібник для вчителів, керівників навчальних закладів, слухачів ШО / М.В.Гадецький, Т.М. Хлебнікова. – Харків: Веста: Ранок, 2003. – 136 с.
7. Галус О.М. Порівняльна педагогіка : навчальний посібник / О.М.Галус, Л.М.Шапошнікова – К. : Вища шк., 2006. – 215 с.
8. Горб Т. Й.Громадянське виховання: інструменти дотику до особистості / Т. Й. Горб // Історія в школі : наук.-метод. журн. – 2013. – № 2. – С. 16–17.
9. Гурський В.А., Присакар В.В. Педагогіка. Загальні основи педагогіки теорія освіти і навчання. У двох книгах. Книга 1: навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів. – Видання 2-е, доопрацьоване і доповнене. – Кам'янець-Подільський: Медобори-2006, 2014. – 218 с.
10. Державна національна програма «Освіта» (Україна ХХІ століття). – Київ : Райдуга, 1994. – 61 с.
11. Практикум з педагогіки : Навчальний посібник: Видання 2-ге, доповнене і перероблене / За заг. ред. О.А.Дубасенюк, А.В.Іванченка. – Житомир: Житомир. держ. пед. ун-т, 2002. – 482 с. – [Електронний ресурс.] – Режим доступу: http://eprints.zu.edu.ua/7574/1/Practic_pos.pdf
12. Закон України «Про освіту» [Електронний ресурс] / Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1060-12>.
13. Зязюн І.А. Філософія педагогічної дії: монографія / І.А.Зязюн. – Черкаси : Вид.ЧНУ імені Богдана Хмельницького, 2008. – 608 с.
14. Кузьминський А.І., Вовк Л.П., Омеляненко В.Л. Педагогіка: Підручник. – К.: Знання-Прес, 2003. – 418 с. – (Навчально-методичний комплекс з педагогіки).
15. Левківський М.В. Історія педагогіки: навч.-метод. посібник. Вид. 4-те., Навч. пос. – К. : Центр учбової літератури, 2016. – 190 с.
16. Мосіяшенко В.А. Українська етнопедагогіка : навч. посіб, - Суми: ВТД «Університетська книга», 2005. - 176 с.
17. Педагог професійної школи: методичний посібник / Нестерова Л.В., Лузан П.Г., Манько В.М., Герлянд Т.М., Петрова М.Я., Романенко Л.В., Слатвінська О.А., Шевчук Л.І., Шимановський М.М. / Наукова редакція Нестерової Л.В., Герлянд Т.М. – К: ПТТО НАПН України, 2012. – 264 с.
18. Педагогічна майстерність : підручник/ І.А.Зязюн, Л.В.Крамущенко, І.Ф.Кривонос та ін. ; за ред. І.А.Зязюна. – 2-ге вид., допов. і переробл. – К.: Вища шк., 2004. – 422 с.
19. Підласий І.П. Практична педагогіка або три технології. Інтерактивний підручник для педагогів ринкової системи освіти / І.П.Підласий. — К.: Видавничий Дім «Слово», 2004. — 616 с.

Додаткова

Макаренко А.С. Сочинения в семи томах. - М.: АПН, 1957.

Сухомлинський В.О. Вибрані твори в 5-ти томах. - К.; Рад. Школа., 1976.

15. Інформаційні ресурси

1. Гурський В.А., Присакар В.В. Педагогіка. Загальні основи педагогіки теорія освіти і навчання. У двох книгах. Книга 1: навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів. – Видання 2-е, доопрацьоване і доповнене. – Кам'янець-Подільський: Медобори-2006, 2014. – 218 с. – [Електронний ресурс.] – Режим доступу:
<http://dspace.kpnu.edu.ua:8080/jspui/bitstream/123456789/1238/1/%D0%93%D1%83%D>

1%80%D1%81%D1%8C%D0%BA%D0%B8%D0%B95%D0%B4%D1%80%D1%83%D0%BA.pdf

2. Педагогіка (Конспект лекцій). – [Електронний ресурс.] – Режим доступу: books.br.com.ua/themes/259/261 <http://books.br.com.ua/themes/259/261>
3. Практикум з педагогіки : Навчальний посібник: Видання 2-ге, доповнене і перероблене / За заг. ред. О.А.Дубасенюк, А.В.Іванченка. – Житомир : Житомир. держ. пед. ун-т, 2002. – 482 с. – [Електронний ресурс.] – Режим доступу: http://eprints.zu.edu.ua/7574/1/Practic_pos.pdf
4. Фіцула М.М. Педагогіка. pedagogy.webukr.net/підручники-з-педагогіки-онлайн/м-м-фіцула-педагогіка/
<http://pedagogy.webukr.net/%D0%BF%D1%96%D0%B4%D1%80%D1%83%D1%87%D0%BD%D0%B8%D0%BA%D0%B8-%D0%B7-%D0%BF%D0%B5%D0%B4%D0%B0%D0%B3%D0%BE%D0%B3%D1%96%D0%BA%D0%B8-%D0%BE%D0%BD%D0%BB%D0%B0%D0%B9%D0%BD/%D0%BC-%D0%BC-%D1%84%D1%96%D1%86%D1%83%D0%BB%D0%B0-%D0%BF%D0%B5%D0%B4%D0%B0%D0%B3%D0%BE%D0%B3%D1%96%D0%BA%D0%B0/>